Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	B.C. Haberland	**Datum**	27 oktober 2021
Doorkiesnummer	14 030	**Kenmerk**	9361757
E-mail	b.haberland@utrecht.nl	**Onderwerp**	Voortgang aanpak lerarentekort Utrecht Leert
Bijlage(n)	2	**Beleidsveld**	Onderwijs

Geachte leden van de raad,

In 2019 zijn gemeente en onderwijspartners in Utrecht van start gegaan met een gezamenlijke integrale aanpak om het lerarentekort terug te dringen. Wij hebben u daarover geïnformeerd in de raadsbrief van 12 februari 2019. In 2020 hebben wij de aanpak geïntensiveerd. Voor het primair onderwijs, waar de tekorten het meest nijpend zijn, kwamen extra tijdelijke middelen beschikbaar vanuit het Rijk. We hebben u geïnformeerd over de intensivering van de aanpak in de raadsbrief van 24 april 2020 (primair onderwijs) en 24 juni 2020 (voortgezet onderwijs en mbo). In twee raadsavonden (op 2 april 2019 en op 8 september 2020) hebben we met elkaar van gedachten gewisseld over de lerarentekorten en de aanpak hiervan. In de raadsbrieven van 8 juni 2021 en 9 september 2021 hebben wij u geïnformeerd over het aantal onvervulde vacatures in het Primair Onderwijs.

In deze brief informeren wij u over de voortgang van de aanpak lerarentekort Utrecht Leert. Dat doen we door in te gaan op de huidige situatie ten aanzien van het lerarentekort, en u overzicht te geven van de acties en opbrengsten. Ook zullen wij ingaan op de gevolgen van Covid-19 op het lerarentekort en tot slotte over het vervolg van de aanpak lerarentekort.

Huidige situatie
Het personeelstekort is een groot risico voor de continuïteit van het onderwijs. Onderwijskwaliteit, onderwijskansen en voldoende goede leraren zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Juist leerlingen met een minder gunstige uitgangspositie hebben veel te winnen bij goede leraren. Het tekort is het meest zichtbaar in het primair onderwijs (PO). Het lukte de basisscholen in schooljaar 2020-2021 nog net om de vacatures kwantitatief te vullen. In 2021-2022 start het primair onderwijs (PO) met naar schatting 40-45 fte onvervulde vacatures.
De peiling van de personeelstekorten in het PO in de G4 en Almere door het ministerie van OCW vindt plaats met peildatum 1 oktober en 1 februari. In het voortgezet onderwijs en MBO is het tekort vooral merkbaar aan minder aanbod van bekwame sollicitanten op een aantal specifieke tekortvakken.

De schaarste aan goed onderwijspersoneel maakt concurrentie tussen stad en regio's voelbaar. In de scholen groeit de uitdaging om het onderwijs dagelijks te continueren. Het risico bestaat dat studenten en startende leraren te snel te veel verantwoordelijkheden krijgen. Goede begeleiding is nu belangrijker dan ooit.
De toename van het aantal zijinstromers is waardevol voor de aanpak van het lerarentekort. Daarbij brengen zijinstromers andere kennis en ervaring in de scholen. De zijinstromers krijgen bij de start niet direct in hun eentje verantwoordelijkheid voor een groep, maar starten in een dubbele bezetting, naast een ervaren collega. Deze aanpak is succesvol.
Bij de start van het schooljaar is landelijk sprake van een daling in het aantal aanmeldingen voor de pabo en de lerarenopleiding. In Utrecht zien we gelukkig nog een groei in de aanmeldingen.

De arbeidsmarkt voor leraren
Het personeelstekort in het onderwijs is een landelijk probleem en wordt het meest gevoeld in gebieden waar de kosten van het bestaan hoog zijn en de maatschappelijke vraagstukken uitdagend. We zien sinds de zomer van 2021 een snelle groei van de werkgelegenheid en het aantal vacatures. Een combinatie van factoren zorgt voor veel beweging; uitgestelde arbeidsmobiliteit na een periode van lockdowns, de hoge huizenprijzen en parkeerkosten waardoor mensen wegtrekken uit de stad, en een abrupte groei van het aantal banen in het onderwijs als gevolg van het Nationaal Programma Onderwijs. Die groei van werkgelegenheid vindt plaats in alle onderwijssectoren, en niet alleen in de grote steden maar in het hele land. Ook in andere arbeidsmarktsectoren neemt het aantal vacatures snel toe zoals in de kinderopvang en jeugdzorg. Deze samenloop van factoren heeft deze zomer geleid tot veel verschuivingen in de formatie van het onderwijs, met als gevolg extra druk op de formatie van de scholen in de stad.

De aanpak Utrecht Leert
Utrecht Leert is de werktitel voor de onderwijssectoren op de aanpak van het lerarentekort in de stad. Hiermee verbinden de samenwerkende partners uit de gehele onderwijskolom zich aan een integrale aanpak. De focus van de integrale aanpak van Utrecht Leert steunt op drie pijlers:

1. Het aantrekken en behouden van onderwijstalent
2. Opleiden en begeleiden in de school
3. Het nieuwe opleiden

De doelen van de aanpak zijn vooral kwalitatief. Het werven van nieuw personeel heeft immers alleen effect als de werkomgeving hen goede kansen biedt op het succesvol doorlopen van de opleiding en de eerste jaren voor de klas; zodat nieuwe onderwijsprofessionals ook behouden blijven.
Een overzicht van de doelen waar we aan werken is opgenomen in de strategiekaart (zie bijlage). De strategiekaart is een dynamisch document om aan te sluiten bij een snel veranderende en complexe omgeving.

Opbrengsten Utrecht Leert
De uitvoering kent verschillen per onderwijsbestuur en per sector. Iedere sector heeft zijn of haar eigen dynamiek. We hebben in schooljaar 2020-2021 samen met de onderwijspartners de samenwerking en de opbrengsten van Utrecht Leert in 2019-2020 geëvalueerd. De evaluatie heeft plaatsgevonden tijdens de lockdown en Covid-19. Onderstaand ontvangt u meer informatie over de ontwikkelingen per sector en als collectief.

Primair Onderwijs

- In het PO was tot voor kort vooral sprake van verborgen tekorten en vervangingsproblematiek, sinds de zomer zijn er vacatures die niet zijn ingevuld.
- In 2019-2020 waren er 60 zijinstromers en in 2020-2021 waren er 42 zijinstromers. Daarvan hebben er 11 eerst het ervaringsprogramma “Oriëntatie en vliegende start” gevolgd. Dit succesvolle programma wordt in 2021-2022 voortgezet en gedeeld met andere regio’s.
- De verwachting in 2021-2022 is tenminste 45 zijinstromers, omdat bij aanvang van het schooljaar er al 32 zijn gestart.
- Er is een structurele samenwerking tussen de pabo’s en scholen. Gecertificeerde schoolopleiders in de scholen, die het opleiden en begeleiden in de school uitvoeren, hebben meer uren gekregen voor het uitvoeren van hun taak.
- Hierbij is voorrang gegeven aan scholen met veel achterstandsleerlingen, scholen voor speciaal (basis) onderwijs en scholen waar om andere redenen grote behoefte was aan een schoolopleider.
- Door Covid-19 kwam de taak van de schoolopleider onder druk te staan omdat alle handen nodig waren om het onderwijs en de opvang van leerlingen doorgang te laten vinden
- Het convenant aanpak lerarentekort PO is opgesteld in een periode waarin de ernst van de coronapandemie nog niet te overzien was. Een heroriëntatie van het convenant is nodig om goed te blijven aansluiten bij wat nodig is.
- Aanvullend is de subsidie Extra handen in de klas aangevraagd.
- Op 29 september heeft een gesprek met de Tweede kamer commissie onderwijs plaatsgevonden, waarin de huidige situatie, de knelpunten in de landelijke aanpak en mogelijke oplossingsrichtingen zijn besproken

Voortgezet Onderwijs

- In het VO is sprake van toenemende krapte in specifieke vakken en is er een onwenselijk grote uitstroom van startende docenten.
- Er is een structurele samenwerking van gecertificeerde schoolopleiders en werkbegeleiders in de scholen die het opleiden en begeleiden in de school uitvoeren.
- Samen met de Hogeschool Utrecht en de Universiteit Utrecht is gestart met het herontwerpen van de lerarenopleiding.
- Door Covid-19 is er vertraging in de uitvoering opgetreden, omdat trainingen lange tijd niet konden plaatsvinden.
- Aanvullend is de subsidie Extra handen in de klas aangevraagd.

Middelbaar Beroeps Onderwijs

- In het MBO wordt gesproken over kwalitatieve tekorten in specifieke sectoren; het kost moeite om *goede* docenten te vinden.
- Er is een structuur ingericht van gecertificeerde schoolopleiders en werkbegeleiders in de scholen die het opleiden en begeleiden in de school uitvoeren.
- Er is een module pedagogiek-didactiek ontwikkeld en aangeboden aan startende hybride leraren.
- Er is een inwerkprogramma voor nieuwe leraren ontwikkeld en aangeboden.
- Door Covid-19 is er vertraging in de uitvoering opgetreden, omdat trainingen lange tijd niet konden plaatsvinden.

Samenwerking

- Het overleg tussen schoolbesturen en opleidingen is inhoudelijker geworden, er worden gezamenlijk doelen benoemd, projecten ontworpen en uitgevoerd.

- De deelname van schoolbesturen PO aan Utrecht Leert! is in 2020 gestegen van 5 naar 13.
- De deelnamen van schoolbesturen MBO is in 2020 gestegen van 2 naar 4.
- De deelname van schoolbesturen VO is stabiel op 2.
- De twee opleidingen voor PABO en de lerarenopleidingen van de HU en de UU zijn nauw betrokken en werken intensief samen.

Impact van Covid-19
Door de impact van Covid-19 nam de mobiliteit van leraren in 2020-2021 tijdelijk af en nam de belangstelling voor het volgen van een educatieve opleiding tijdelijk toe. Dit zijn gebruikelijke bewegingen in een economische en sociale crisis.
De paradox is dat naarmate de druk op het primaire proces groeit er minder tijd is om nieuwe collega's te begeleiden. De scholen hebben prioriteit moeten geven aan het in stand houden van het onderwijs voor de leerlingen. Daardoor is in 2020-2021 het aantal zijinstromers gedaald. Terwijl die nieuwe instroom van personeel juist nodig is om de werkdruk te verlichten.
De activatie van instroom (werving en selectie) is gestagneerd door Corona. Wel hebben webinars, CV-checks en digitale kennismakingen plaatsgevonden tussen zij-instromers, lerarenopleidingen en werkgevers. Veel activiteiten konden door de lockdowns niet of pas later plaatsvinden. Oriëntatieprogramma's, co-teaching, coaching en begeleiding, het uitvoeren van nieuwe inwerkprogramma's, het opleiden van (nieuwe) schoolopleiders, Al deze activiteiten zijn gehinderd in de uitvoering, en konden pas later, of alleen online plaatsvinden. Scholen hebben echter ook veel geleerd over de kansen en mogelijkheden van onlineonderwijs.
Het Nationaal Programma Onderwijs en de subsidieregeling Extra handen in de klas, bedoeld om snel de leervertraging als gevolg van Covid-19 in te lopen, zorgt in 2021 voor een explosieve toename in het aantal vacatures in een onderwijssector die door Covid-19 onvoldoende tijd heeft gehad om zich daarop voor te bereiden. Niet alleen van leraren, maar ook van ondersteunende professionals in en voor de klas.

Perspectief voor de komende periode
In de raadsvergadering van 8 juli 2021 hebt u aangegeven het belangrijk te vinden dat gemeente en schoolbesturen met elkaar spreken over wat er nog meer nodig is om de toename van het lerarentekort een halt toe te roepen. Uit onze gesprekken met het onderwijsveld blijkt dat er niet méér geld nodig is. Er zijn op korte termijn genoeg middelen.

Voor het aanpakken van de tekorten heeft het Rijk meerdere tijdelijke regelingen. Elke regeling heeft een eigen systematiek van aanvragen, besteden en monitoren. Dit legt extra druk op de organisatiecapaciteit van gemeente en schoolbesturen. Een actueel overzicht van deze regelingen hebben we in beeld gebracht (zie bijlage).

Er is structureel landelijk beleid met structureel geld nodig, zodat scholen kunnen blijven werken aan goed onderwijs en onderwijskansen voor alle leerlingen. Ook is het nodig dat er in de stad voldoende betaalbare woningen zijn en dat de stad goed bereikbaar blijft.

U hebt gevraagd om goede informatievoorziening (toezegging 21/T364). Met ingang van oktober 2021 is de website www.utrechtleert.nl volledig vernieuwd. Deze vernieuwing hebben wij uitgevoerd in nauw contact met vertegenwoordigers uit het onderwijs. Er is, naast informatie voor zijinstromers en andere potentiële nieuwe onderwijsprofessionals, ook informatie voor werkende leraren, schoolleiders, HRM-medewerkers en beleidsmakers te vinden.

De volgende activiteiten zijn onlangs gestart of starten binnenkort;

- In september 2021 start de training voor schoolopleiders gericht op het coachen en begeleiden van zij-instromers in coproductie van beide pabo's;
- Na de herfstvakantie 2021 start de tweede groep potentiële zij-instromers in het programma "oriëntatie en vliegende start" in coproductie van de twee pabo's;
- We gaan werken met data-onderzoek om risico's sneller en beter in beeld te krijgen.
- Er volgt onderzoek onder startende leraren naar wat zij belangrijk vinden en wat hen motiveert om in het onderwijs te (blijven) werken;
- Er volgt onderzoek naar hoe we meer studenten uit allerlei studierichtingen kunnen interesseren voor werk in het onderwijs en willen op basis hiervan een pilot uitvoeren;
- Er volgt een onderzoek naar de mogelijkheden van een zij-instroomtraject voor speciaal onderwijs.
- Er wordt actief ingezet op het matchen van zijinstromers en scholen.
- We gaan maatwerk in de opleidingen ontwikkelen waarbij we rekening houden met eerder verworven competenties.
- Er volgen pilots om het onderwijs anders te organiseren met als doel dat de onderwijskwaliteit minder afhankelijk wordt van één klas en één leraar.
- Tot slotte zetten we in op het nieuwe opleiden. Daarmee ontwikkelen we een brede onderwijsgerichte opleiding waarbij de keuze voor een of meerdere specialisaties in een latere fase van de opleiding, of gedurende de onderwijsloopbaan, kan worden gemaakt.

Daarnaast is er flankerend beleid binnen de Utrechtse Onderwijsagenda dat ondersteunend is aan onze aanpak. Samen met het onderwijsveld ontwikkelen we professionaliseringsprogramma's om leraren te inspireren en nog beter toe te rusten op het werken in superdiverse scholen in een grootstedelijke context.

Ten slotte

Dat er niet voldoende leraren zijn om de generaties van de toekomst op te leiden, raakt het hart van onze maatschappij. Hoe kan de publieke sector in deze situatie zorgen voor onderwijs van hoge kwaliteit, goede zorg, een veilige leefomgeving en voor het creëren van gelijke kansen?
Daarvoor zijn medewerkers nodig die in alle opzichten gezien, gewaardeerd, gehonoreerd en gefaciliteerd worden voor de belangrijke taak waar zij voor staan. Die de best denkbare opleiding krijgen, die aansluit bij hun behoeften én die van de jonge generatie, onze toekomst. We blijven daarom een dringende oproep doen aan het nieuwe kabinet om structureel te investeren in het onderwijs.

Een aantal jaar geleden stond de samenwerking tussen gemeente en schoolbesturen op dit thema in de kinderschoenen. Inmiddels is de gezamenlijke aanpak Utrecht leert vanzelfsprekend geworden. De samenwerking vindt plaats over het hele spectrum van primair onderwijs tot de lerarenopleiding. Leraren merken dit aan de toegenomen activiteiten voor opleiden, begeleiden, inspiratie opdoen bij elkaar, loopbaanontwikkeling en professionele ontwikkeling.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,